

Menu kaart

Fase 2 kerkenvisies

*Verder met de
toekomst van
kerkgebouwen*

Colofon

Titel	Menukaart fase 2 kerkenvisies
Status	Definitief
Datum	31 december 2024
Door	Erfgoed Zeeland
Met mede- werking van	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) Provincie Zeeland Gemeente Borsele Gemeente Hulst Gemeente Noord-Beveland Gemeente Reimerswaal Gemeente Terneuzen Programma Toekomst Religieus Erfgoed (PTRE) COUP BV
Vormgeving	YURR Studio
Afbeeldingen	Erfgoed Zeeland COUP BV

Copyright © 2024 Erfgoed Zeeland

De grootst mogelijke zorgvuldigheid is betracht bij het samenstellen van dit rapport. Voor onvolledigheden met betrekking tot deze rapportage, op welke grond dan ook, kan Erfgoed Zeeland op geen enkele wijze verantwoordelijk worden gesteld.

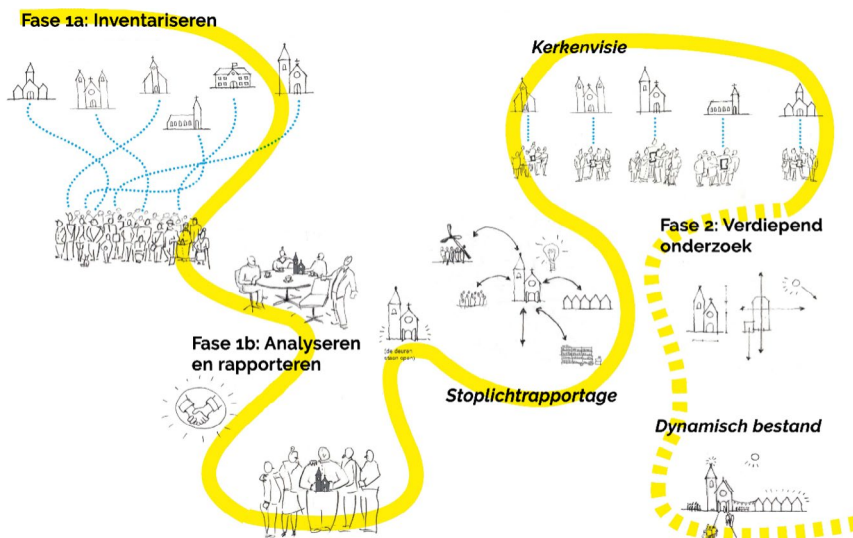
1. Algemeen

In de provincie Zeeland hebben alle 13 gemeenten aan Erfgoed Zeeland de opdracht gegeven voor het opstellen van een gemeentelijke kerkenvisie. Erfgoed Zeeland werkt hierbij samen met bureau COUP uit Delft en het betreffende gemeentebestuur. Erfgoed Zeeland en COUP hebben voor het opstellen van de Zeeuwse kerkenvisies een format ontwikkeld waarbij de kerkenvisies uit 2 fases bestaat (zie schema hieronder). In de eerste fase is een kerkenvisie opgesteld met conclusies en aanbevelingen, die zijn gebaseerd op de informatie

van de eigenaren van kerkgebouwen en de informatie van de betreffende gemeente.

Daarmee is kennis gegenereerd die oproept tot vervolgacties. In fase 2 kan uitvoering worden gegeven aan de aanbevelingen en kunnen tevens de meest urgente zaken aangepakt worden. Met name waar het kerkgebouwen betreft die leeg staan of grote achterstanden in onderhoud oplopen is directe actie wenselijk.

Onze aanpak kerkenvisie

2. Centrale doelstelling

Tijdens het proces van het opstellen van de kerkenvisies is er (meer) aandacht ontstaan voor het religieus erfgoed. Bij kerkeigenaren is het belang van het behoud van kerkgebouwen onder de aandacht gebracht en gemeenten hebben inzicht in en overzicht gekregen van het kerkenbestand in hun gemeente. Er is een eerste stap gezet in de samenwerking tussen kerkeigenaren en gemeenten en er is begrip ontstaan voor ieders verantwoordelijkheid. De extra aandacht voor de kerkgebouwen kan worden vastgehouden door de samenwerking te borgen in gemeentelijk beleid.

Een project, waarbinnen een aantal kerken daadwerkelijk kan worden herontwikkeld en waarmee aan de hand van de conclusies en aanbevelingen van fase 1 een 'menukaart' wordt ontwikkeld is de gekozen werkvorm. Het beoogde effect is een per gemeente vast te stellen plan van aanpak voor de structurele omgang met religieus erfgoed, alsmede het vastleggen van een structureel contact tussen gemeenten en kerkeigenaren, zoals dat mogelijk kan door het instellen van een kerkenplatform. Het Zeeuwse project kan, door het delen van de resultaten, bijdragen aan het landelijke project Implementatie Kerkenvisies en daarmee ook dienen als voorbeeld voor andere (niet-Zeeuwse) gemeenten.

3. Inhoud

Deze handleiding bevat twaalf activiteiten, die gemeenten kunnen helpen de toekomstbestendigheid van kerkgebouwen te bevorderen. Hiermee kunnen gemeenten worden ondersteund bij de uitvoering van deze activiteiten. De ondersteuning is vastgelegd in een projectplan, waarbij eerst een 'menukaart' is opgesteld en daarna de feitelijke ondersteuning zal plaatsvinden, waarvoor gedurende anderhalf jaar middelen beschikbaar zijn. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van externe partners. De 'menukaart' bestaat uit twaalf procesbeschrijvingen, die onderdeel uitmaken van deze handleiding. Hierbij moet worden opgemerkt dat activiteit elf van de menukaart een gevolg is van een opdracht van de provincie Zeeland en daardoor niet op de landelijke schaal kan worden geïmplementeerd.

4. Toelichting op de activiteiten

De activiteiten zijn opgenomen in een menukaart, die twaalf activiteiten bevat. Twee van deze activiteiten zijn niet op individuele gemeenten gericht, maar meer overkoepelend van aard. Dit betreft:

- Bijdragen aan onderzoek provincie Zeeland naar professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen en naar fondsvorming (activiteit 11);
- Ontwikkelen van (tenminste) twee scenario's voor een dynamisch kerkenbestand (activiteit 12).

De overige tien activiteiten zijn gericht op de ondersteuning van gemeenten, voor zover zij daaraan behoefte hebben. Dit betekent dat gemeenten een keuze kunnen maken uit de aangeboden ondersteuning van de diverse activiteiten, zodat sprake is van maatwerk per gemeente en een bij de gemeente passende volgorde van activiteiten.

Startbijeenkomst van fase 1 van de kerkensie Vliссingен

In de loop van de uitvoeringsperiode van anderhalf jaar zullen minimaal twee bijeenkomsten met de deelnemende gemeenten worden georganiseerd voor een tussentijdse evaluatie.

De tien activiteiten waaruit kan worden gekozen zijn:

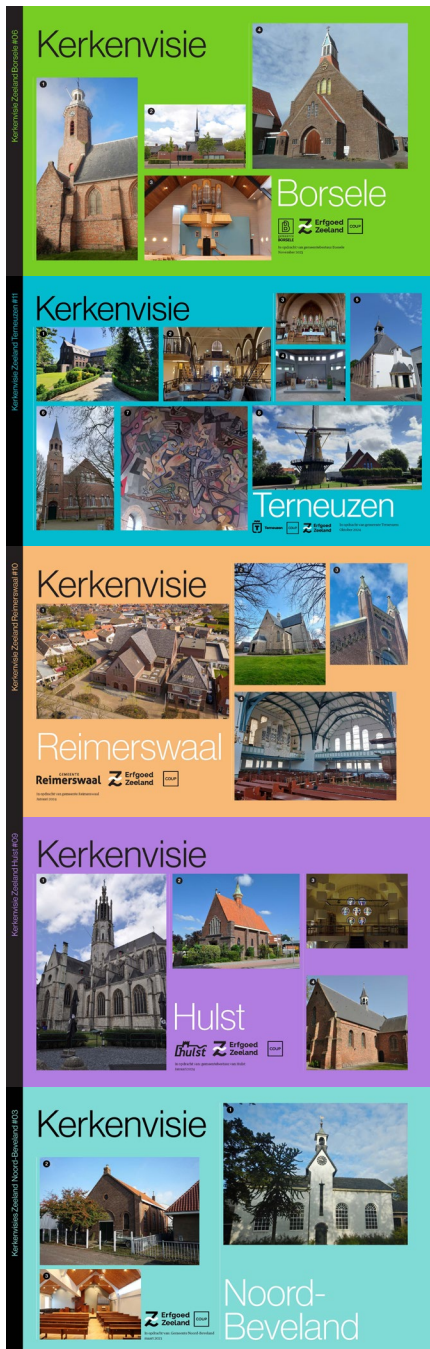
- Organisatie van een startbijeenkomst voor kerkeigenaren;
- Advies over structurele afstemming tussen gemeente en kerkeigenaren;
- Adviseren van eigenaren van 'bedreigde' kerkgebouwen;
- Regelmatig adviseren van eigenaren over financiële mogelijkheden;
- Onderzoek naar de behoeften en mogelijkheden van een regionaal of provinciaal kerkenplatform;
- Advies over borging religieus erfgoed in (te actualiseren of nog op te stellen) gemeentelijk erfgoedbeleid;
- Advies over de structurele monitoring van de bouwkundige staat van kerkgebouwen;
- Advies over borging van religieus erfgoed in omgevingsbeleid;
- Opstellen van een functieomschrijving voor de gemeentelijke contactambtenaar voor kerkeigenaren en voor vraagstukken met betrekking tot kerkgebouwen binnen de gemeentelijke organisatie;
- Advies voor structureel overleg met beleidsmedewerkers op andere beleidsterreinen dan erfgoed.

5. Deelnemende gemeenten

Naar aanleiding van een verkennende bijeenkomst in juni 2024, waaraan de meeste Zeeuwse gemeenten hebben deelgenomen, hebben zich inmiddels vijf gemeenten gemeld voor deelname aan fase 2 van het project Kerkenvisies Zeeland.

Dit zijn de volgende gemeenten: Borsele, Hulst, Noord-Beveland, Reimerswaal en Terneuzen.

In overleg met deze gemeenten is deze handleiding opgesteld. Andere gemeenten kunnen zich in 2025 nog bij het project aansluiten.

6. Aanpak

Met de twee overkoepelende activiteiten is inmiddels gestart. Door een marktpartij is gestart met het onderzoek naar een dynamisch kerkenbestand. Voor het onderzoek naar professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen heeft de provincie opdracht gegeven aan BOEi. Erfgoed Zeeland heeft bij beide onderzoeken een adviserende rol. De overige tien activiteiten vormen het aanbod aan (de vijf deelnemende) gemeenten, waaruit zij een keuze voor de gewenste ondersteuning kunnen maken. In principe kunnen alle Zeeuwse gemeenten gebruikmaken van het aanbod.

7. Rollen en verantwoordelijkheden

In nauwe samenwerking met de deelnemende gemeenten heeft Erfgoed Zeeland het initiatief voor fase 2 genomen. Gemeenten beslissen over de omvang van de gewenste ondersteuning, waarbij de behoeften van kerkeigenaren aan vervolgacties bepalend zullen zijn. Kerkeigenaren staan, net als in fase 1, centraal. De gemeente faciliteert op basis van de behoefte van de kerkeigenaren. Erfgoed Zeeland adviseert en ondersteunt de deelnemende gemeenten.

8. Evaluatie en verantwoording

Het project loopt tot medio 2026. In deze periode worden door Erfgoed Zeeland (minimaal twee) bijeenkomsten met de deelnemende gemeenten belegd, waarbij de bevindingen gedurende het proces van ondersteuning worden geëvalueerd. Hierdoor kunnen eventuele verbeteringen in de ondersteuning worden afgesproken.

Na afloop van het project zal, overeenkomstig de subsidievoorwaarden, een verantwoording worden afgelegd.

9. Menukaart

1. Organisatie van een startbijeenkomst voor fase 2

Toelichting:	Van veel kerken staat de toekomst (bestendigheid) onder druk. Bij de totstandkoming van de kerkenvisies is gebleken dat structurele communicatie over onder meer het gebruik en de instandhouding van (leegkomende) kerkgebouwen gewenst is. Vorm en inhoud van het structurele overleg staan niet vast. De kerkeigenaren bepalen of er behoefte bestaat aan periodiek overleg. Zij zullen de te bespreken en uit te werken onderwerpen aandragen. De gemeente neemt het initiatief voor deze inventarisatie onder kerkeigenaren. Een startbijeenkomst met eigenaren van (bedreigde) kerkgebouwen is daarvoor het geëigende middel. In een vervolg (het structurele overleg) kan de gemeente een inspirerende, adviserende en faciliterende rol nemen.
Doel:	Het ondersteunen van de gemeente bij het organiseren van een startbijeenkomst voor fase 2.
Procesresultaat:	Inventariseren behoeften van kerkeigenaren (korte en lange termijn)
Beschikbare informatie:	Aanbevelingen uit kerkenvisie, contactgegevens eigenaren
Activiteiten	• Locatie huren • Presentatie voorbereiden • Kerkeigenaren uitnodigen • Verslaglegging
Voorwaarden	• Voldoende deelnemers • Bijeenkomst moet voldoen aan participatiebeleid van de gemeente

2. Advies over structurele afstemming tussen gemeente en kerkeigenaren

Toelichting: Tijdens een startbijeenkomst zijn de behoeften aan en onderwerpen voor een structureel overleg tussen kerkeigenaren en gemeente geïnventariseerd. Aan de hand van de onderwerpen en wensen over de vorm en frequentie van het overleg volgen een advies en draaiboek voor het structureel overleg. Afhankelijk van de onderwerpen zal het betrekken van specifieke expertise in het draaiboek worden opgenomen. Dit geldt eveneens voor de vorm en het moment voor evaluatie van het overleg.

Doel: Het adviseren van de gemeente over het instellen van een structureel overleg tussen de gemeente en de kerkeigenaren in de vorm van een gemeentelijk platform kerkgebouwen

Resultaat: Een advies over de vorm en de inhoud van het structureel overleg en het opstellen van een draaiboek voor het organiseren van structureel overleg tussen de gemeente en de kerkeigenaren, waarbij de organisatie van het eerste overleg kan worden ondersteund. Voorbeelden van mogelijke gespreksonderwerpen zijn: verduurzaming, financiële ondersteuning, vrijwilligers etc.

Beschikbare informatie: Contactgegevens kerkeigenaren, input uit de startbijeenkomst fase 2

Activiteiten:

- Opstellen draaiboek structureel overleg
- Inventariseren gespreksonderwerpen en datum bepalen
- Aan de hand van gespreksonderwerpen evt. externe expertise en (landelijke) gesprekspartners uitnodigen
- Agenda opstellen en verzenden
- Presentatie voorbereiden
- Vergaderruimte reserveren
- Verslag opstellen en versturen

Voorwaarden:

- Bereidheid deelname van kerkeigenaren en actieve rol bij het opstellen van de agenda
- Voldoende capaciteit bij gemeente

3. Adviseren van eigenaren van bedreigde kerkgebouwen

Toelichting:	Eigenaren van bedreigde kerkgebouwen hebben behoefte aan advies over en begeleiding in het proces om te komen tot een toekomstbestendig gebruik van hun kerkgebouwen. Een advies over toekomstbestendig gebruik is maatwerk. Onder meer de mogelijkheden die het kerkgebouw biedt voor ander of medegebruik, de staat van het kerkgebouw, de wensen van de eigenaar, de behoefte in het desbetreffende dorp/stad aan andere (maatschappelijke) functies, de ruimtelijke mogelijkheden en beperkingen zullen van invloed zijn op de toekomst van de kerkgebouwen en dus de inhoud van het advies mede bepalen.
Doel:	Het ondersteunen van de gemeente bij het voeren van gesprekken met eigenaren van bedreigde kerkgebouwen
Resultaat:	Het uitbrengen van een advies aan de kerkeigenaar om te komen tot een toekomstbestendig gebruik van het kerkgebouw. Mogelijke onderwerpen: haalbaarheidsonderzoek, samenwerking tussen kerkeigenaren, verduurzaming, exploitatie en instandhouding en subsidiemogelijkheden.
Beschikbare informatie:	Analyse van bedreigde kerkgebouwen uit kerkenvisie, contactgegevens kerkeigenaren, resultaten bouwkundige scan, input uit startbijeenkomst fase 2
Activiteiten:	• Kerkeigenaren bedreigde kerken uitnodigen, per kerkeigenaar, tenzij er al sprake is van samenwerking tussen kerkeigenaren • Vergaderruimte reserveren • Gesprek voorbereiden • Voeren gesprekken en uitbrengen advies. Eventueel uitnodigen koepel, zoals classis of bisdom •
Voorwaarden:	• Bereidheid kerkeigenaren om in gesprek met de overheid te gaan

4. Proces om kerkeigenaren regelmatig te adviseren over financiële mogelijkheden

Toelichting: Kerkeigenaren blijken niet altijd op de hoogte te zijn van (actuele) financiële regelingen voor kerkgebouwen, zoals landelijke, provinciale en gemeentelijke subsidieregelingen en financieringsmogelijkheden. Dit lijkt vooral een communicatievraagstuk, maar is soms ook gevolg van wisselingen in kerkbesturen en het niet overdragen van kennis. Ook binnen gemeenten is niet in alle gevallen voldoende kennis om hierover te kunnen adviseren. Het informeren over financiële regelingen kan bijvoorbeeld in de vorm van periodieke bijeenkomsten of nieuwsbrieven

Doel: Het adviseren aan gemeenten om eigenaren van kerkgebouwen regelmatig te informeren over de financiële mogelijkheden ter bevordering van de toekomstbestendigheid van hun kerken

Resultaat: Een voorstel aan de gemeente om op basis van beschikbare informatie kerkeigenaren regelmatig te adviseren over financiële mogelijkheden.

Beschikbare informatie: Contactgegevens kerkeigenaren
Landelijke, provinciale en gemeentelijke financiële regelingen

Activiteiten:

- Inventarisatie financiële regelingen en relevantie voor kerkeigenaren bepalen
- Opstellen handreiking voor gemeenten om deze informatie te delen met kerkeigenaren

Voorwaarden:

- Tijdige informatieverstrekking i.v.m. indieningstermijnen
- Expertise over regelingen

5. Onderzoek naar de behoeften en mogelijkheden van een regionaal of provinciaal kerkenplatform

Toelichting: Tijdens een startbijeenkomst zijn behoefte aan en onderwerpen voor een regionaal of provinciaal kerkenplatform geïnventariseerd. Veel kansen en (on)mogelijkheden voor een ander gebruik of medegebruik van bedreigde kerkgebouwen kunnen lokaal (per dorp/stad of gemeente en met de eigenaar van het kerkgebouw) worden onderzocht. Voor specifieke vraagstukken over ander gebruik of medegebruik en over andere, overkoepelende onderwerpen met betrekking tot religieus erfgoed kan overleg op een ander schaalniveau helpend zijn. Voor kerkgebouwen zullen dat (landelijke of regionale) koepelorganisaties zijn. Met het provinciaal bestuur zal worden afgestemd welke rol zij in het bovengemeentelijk overleg kan en wil spelen.

Doel: De behoeften en de mogelijkheden onderzoeken van een platform religieus erfgoed op bovengemeentelijk niveau. Dit kan ook een hulpmiddel zijn bij het bereiken van doelen uit andere onderdelen van de menukaart.

Resultaat: Afhankelijk van de behoefte een draaiboek ontwikkelen voor het starten van een platform religieus erfgoed op bovengemeentelijk niveau.

Beschikbare informatie: Input uit gemeentelijke startbijeenkomsten fase 2

Activiteiten:

- Behoeft peilen op gemeentelijk niveau tijdens startbijeenkomsten fase 2
- Behoeft peilen bij koepelorganisaties religieus erfgoed
- Als de behoefte er is: formuleren van doelstellingen van het platform
- Als de behoefte er is: opstellen draaiboek platform religieus erfgoed
- Als de behoefte er is: overleggen met het provinciaal bestuur over de eventuele provinciale rol.

Voorwaarden

- Voldoende input uit startbijeenkomsten
- Draagvlak bij koepelorganisaties

6. Advies over borging religieus erfgoed in (te actualiseren/op te stellen) gemeentelijk erfgoedbeleid

Toelichting: Voor gemeenten waar sprake is van geen of verouderd erfgoedbeleid, bevatten de desbetreffende kerkenvisies de aanbeveling om het erfgoedbeleid te actualiseren dan wel erfgoedbeleid op te stellen. Gemeenten die daarmee aan de slag willen, worden ondersteund met een voorstel om te komen tot (actualiseren van) erfgoedbeleid en het opnemen van religieus erfgoed daarin. Onder meer bestaande beleidsstukken, de lokale situatie, de ambities van de gemeente en de gewenste reikwijdte van erfgoedbeleid vormen de basis voor het advies met plan van aanpak voor de desbetreffende gemeente.

Doel: Het adviseren van gemeenten over het borgen van religieus erfgoed (incl. interieurs) in op te stellen of te actualiseren gemeentelijk erfgoedbeleid.

Resultaat: Een advies aan gemeenten om te komen tot het borgen van religieus erfgoed in op te stellen of te actualiseren gemeentelijk erfgoedbeleid.

Beschikbare informatie: Beleidskader, conclusies en aanbevelingen uit de kerkenvisie Bestaand gemeentelijk erfgoedbeleid en -verordeningen Rijksmonumentenbestand, beschermde gezichten, gemeentelijke monumenten, enz.

Activiteiten:

- Analyseren erfgoedbeleid, erfgoedverordeningen, beschermd erfgoed en overige gemeentelijke beleidsdocumenten die betrekking hebben op erfgoed
- Ambities en reikwijdte gewenst erfgoedbeleid gemeente inventariseren
- Opstellen advies en plan van aanpak om te komen tot actueel gemeentelijk erfgoedbeleid

Voorwaarden:

- Medewerking van gemeente (ambtelijk)
- Draagvlak bij de gemeente (bestuurlijk)

7. Advies over de structurele monitoring van de bouwkundige staat van kerkgebouwen

Toelichting:	Tijdens het opstellen van de kerkenvisies is de bouwkundige staat van alle kerkgebouwen met behulp van een QuickScan in beeld gebracht. Hierdoor is een globaal beeld van de bouwkundige staat ontstaan, dat kan worden benut voor een structureel vervolg. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden voor wat betreft methodiek en frequentie. Gemeenten kunnen hierin een keuze maken die aansluit op de lokale behoefte.
Doel:	Gemeenten ondersteunen bij het verkrijgen van inzicht in de ontwikkelingen in de bouwkundige staat van kerkgebouwen
Resultaat:	Een aanbod van scenario's voor monitoring van de bouwkundige staat van kerkgebouwen
Beschikbare informatie:	Resultaten bouwkundige scans uit kerkenvisie Kennis van monitoringsmethodieken bij de Monumentenwacht
Activiteiten:	• Inventariseren van behoefte bij gemeente en de bereidheid om hiervoor middelen ter beschikking te stellen. • Inventariseren van bereidheid van kerkeigenaren om aan monitoring mee te werken • Verkennen van mogelijkheden van verschillende methodieken voor monitoring • Presenteren van verschillende mogelijkheden met bijbehorende kosten aan gemeente
Voorwaarden:	• Bereidheid gemeente om structureel te monitoren • Bereidheid kerkeigenaren om mee te werken aan gemeentelijke monitoring

8. Advies over borging van religieus erfgoed in omgevingsbeleid

Toelichting:	Kerkenvisies bevatten aanbevelingen op verschillende terreinen, zoals communicatie met kerkeigenaren, bescherming en herbestemming van kerkgebouwen, het opstellen van erfgoedbeleid en het betrekken van kerkgebouwen in ruimtelijke visies. De Omgevingswet benadert de leefomgeving in samenhang en vraagt om integraal beleid voor de fysieke leefomgeving. Als de ambities worden overgenomen ligt het voor de hand de instrumenten van de Omgevingswet zodanig te benutten zodanig dat deze een bijdrage leveren aan de toekomst van kerkgebouwen. De kerninstrumenten van de Omgevingswet zijn: de omgevingsvisie, het omgevingsplan, een programma en de omgevingsvergunning. Een advies op maat beantwoordt de vraag op welke wijze de verschillende gemeentelijke ruimtelijke instrumenten kunnen bijdragen aan de realisatie van de ambities uit de kerkenvisies.
Doel:	Het adviseren van gemeenten over het opnemen van religieus erfgoed in verschillende instrumenten van omgevingsbeleid.
Resultaat:	Een advies aan gemeenten om de ambities uit de kerkenvisie te verankeren in gemeentelijk omgevingsbeleid.
Beschikbare informatie:	Informatie, conclusies en aanbevelingen uit de kerkenvisie Verplichting uit BKL ¹⁾ Gemeentelijke omgevingsvisie (indien vastgesteld) Andere gemeentelijke beleidsdocumenten die betrekking hebben op erfgoed Reeds opgestelde (provinciale) handreikingen
Activiteiten:	• Analyseren ambities uit kerkenvisie die betrekking hebben op gemeentelijk omgevingsbeleid • Analyseren overige gemeentelijke beleidsdocumenten die betrekking hebben op (religieus) erfgoed • Opstellen advies om de ambities en kernkwaliteiten m.b.t. kerkgebouwen vast te leggen in gemeentelijk omgevingsbeleid

Voorwaarden:

- Medewerking van gemeente
- Expertise op het gebied van omgevingsbeleid
- Moet voldoen aan verplichtingen uit Omgevingswet

¹⁾ Besluit Kwaliteit Leefomgeving Artikel 5.130. (behoud cultureel erfgoed): In een omgevingsplan wordt rekening gehouden met het belang van het behoud van cultureel erfgoed, met inbegrip van bekende of aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten.

9. Het opstellen van een functieomschrijving voor de gemeentelijke contactambtenaar voor kerkeigenaren en voor vraagstukken m.b.t. kerkgebouwen binnen de gemeentelijke organisatie

Toelichting:	Veel gehoorde suggestie van kerkeigenaren betreft de (ontbrekende) communicatie met de gemeente. Het zou voor kerkeigenaren bij de instandhouding van hun kerkgebouw zeer behulpzaam zijn als zij voor “kerkgebouwen-specifieke” vragen en vraagstukken een aanspreekpunt binnen de gemeentelijke organisatie hebben. Veelal gaat het om vraagstukken en vragen die door een bepaalde vak-afdeling van de gemeente opgepakt en beantwoord kunnen worden, doch tegelijkertijd integraal (erfgoed of religieus erfgoed breed) moeten worden behandeld. Het beschrijven en beleggen van de functie van coördinerend contactambtenaar, tevens aanspreekpunt voor eigenaren van kerkgebouwen, is hiervoor een belangrijke eerste stap. Een uitbreiding met taken op gebied van de sociaal-maatschappelijke rol van kerken is hierbij een optie.
Doel:	Het beleggen van de functie van de gemeentelijke contactambtenaar binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een functieomschrijving.
Resultaat:	Een functieomschrijving voor de gemeentelijke contactambtenaar
Beschikbare informatie:	Aanbevelingen aan gemeente uit kerkenvisie en startbijeenkomst fase 2
Activiteiten:	• Bij gemeente en kerkeigenaren inventariseren van de onderdelen van de functie van contactambtenaar • Opstellen functieomschrijving en bepalen omvang • Overleg met gemeente over opgestelde functieomschrijving • Opstellen advies
Voorwaarden:	• Voldoende input uit startbijeenkomsten • Functieomschrijving moet passen binnen functiegebouw van gemeente

10. Advies voor structureel overleg met beleidsmedewerkers op andere beleidsterreinen dan erfgoed

Toelichting:	De toekomst van kerkgebouwen is mede afhankelijk van de kansen die zich in dorp of stad of gemeente voordoen. Een duurzaam toekomstperspectief kan het beste worden gevonden als het kerkgebouw een oplossing kan bieden voor een behoefte in de kern waar het kerkgebouw staat en die verenigbaar is met ander sectoraal gemeentelijk beleid. Op lokaal niveau is het ook belangrijk dat de nieuwe functie als passend wordt ervaren door de betreffende kerk- en dorpsgemeenschap. Bij ruimtevragen vanuit het sociaal of cultureel domein, maar ook bij behoeften op het gebied van wonen, toerisme en andere functies dienen (bedreigde) kerkgebouwen continue en gemeente-breed op het netvlies te staan. Een structureel overleg met beleidsmedewerkers op andere beleidsterreinen dan erfgoed is daarvoor een randvoorwaarde.
Doel:	Het betrekken van beleidsmedewerkers van andere beleidsterreinen dan erfgoed, die mogelijk een rol kunnen spelen bij de toekomstbestendigheid van kerkgebouwen.
Resultaat:	Een advies voor structureel (integraal) overleg binnen de gemeentelijke organisatie en het organiseren van het eerste overleg.
Beschikbare informatie:	Sterkte-zwakteanalyse en aanbevelingen uit de gemeentelijke kerkervisie en input uit startbijeenkomst fase 2
Activiteiten:	• Het opstellen van een overzicht van mogelijk te betrekken beleidsterreinen en beleidsmedewerkers • Opstellen advies voor structureel (intern) overleg • Datum prikken eerste overleg • Vergaderruimte reserveren • Presentatie overleg voorbereiden • Houden eerste overleg • Verslaglegging
Voorwaarden:	• Voldoende input uit startbijeenkomst • Bestuurlijk draagvlak voor coördinerende rol erfgoedambtenaar • Cyclisch proces van overleggen over religieus erfgoed, waarvan dit overleg onderdeel uitmaakt

11. Advies aan provincie (na raadpleging van gemeenten) over het onderzoek naar professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen

Toelichting:	Tijdens het Zeeuwse kerkenvisietraject is in verschillende gesprekken door eigenaren van kerkgebouwen de wens geuit om te komen tot een lokale, regionale of provinciale organisatie voor professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen. Provinciale Staten van Zeeland hebben op 15 maart 2024 een motie aangenomen, waarbij Gedeputeerde Staten onder meer is opgedragen de mogelijkheden te onderzoeken om, samen met gemeenten, de aandacht voor kerkgebouwen structureel te borgen en te onderzoeken op welke wijze de Stichting Oude Zeeuwse kerken hierbij een rol kan spelen. Het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland heeft opdracht verleend aan BOEi om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van fondsvorming voor de instandhouding, herbestemming en gebruiksinvulling van Zeeuwse monumentale kerken. Vragen die beantwoord dienen te worden zijn: - Hoe groot is de opgave? - Welke scope dient er te worden aangehouden? - Hoe kan een fonds het antwoord zijn op de opgave en de scope? Met betrekking tot de scope wordt gevraagd welke kerken er van dermate cultuurhistorische waarde zijn en vanuit de waarde van een coherent ensemble/collectie kerken het belangrijkst zijn, om onder te brengen in een vastgoedportefeuille en daarmee voor leegstand en verval te beschermen.
Doel:	Een advies aan de provincie Zeeland over het onderzoek naar professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen. Dit advies houdt rekening met het standpunt van gemeenten.
Resultaat:	Advies over het onderzoek van BOEi naar professioneel beheer en exploitatie van kerkgebouwen.
Beschikbare informatie:	De uitvraag van de provincie Zeeland. Informatie uit de gemeentelijke kerkenvisies.

Activiteiten:

- Bijdragen aan het onderzoek van BOEi
- Onderzoek van BOEi terugkoppelen naar gemeenten en feedback gemeenten verzamelen
- Adviseren aan provincie over het onderzoek van BOEi

Voorwaarden:

- Draagvlak bij gemeenten voor uitkomsten onderzoek BOEi
- Voldoende mogelijkheden voor gebruik kerkgebouwen.
- Standpunt van gemeenten over de vraag welke rollen en verantwoordelijkheden zij in de organisatievorm en fondsvorming opportuun achten.

12. Proces om te komen tot een dynamisch kerkenbestand met contactgegevens

Toelichting:

Tijdens het traject van de kerkenvisies in Zeeland is veel informatie verzameld en zijn nieuwe inzichten gecreëerd. In de hele provincie Zeeland is dezelfde systematiek gehanteerd waardoor de informatie van de 13 kerkenvisies op eenzelfde wijze beschikbaar is. Bij de oplevering van de kerkenvisies is de opgehaalde informatie gepresenteerd in de bijbehorende kerkenpaspoorten. Daaraan ligt een uitgebreid Excelmodel met de verzameling van de informatie ten grondslag. In het proces is duidelijk geworden dat informatie verspreid bekend is, dat veel informatie onderhevig is aan veranderingen en dat informatie-uitwisseling tussen kerken en overheid gering is. Daarnaast is het Excelbestand niet gebruiksvriendelijk. Dit brengt het risico met zich mee dat kennis en kansen verloren gaan. Door de gegevens over de staat van onderhoud van de gebouwen, de wijze van gebruik, de toekomstbestendigheid van dat gebruik en mogelijke toekomstige ontwikkelingen bij te blijven werken en up-to-date te houden, kunnen kerken onderling en gemeenten en provincie samen daadwerkelijk aan de slag met de (toekomstbestendigheid van de) kerkgebouwen. Door het bundelen, actueel houden en ontsluiten van informatie worden bedreigingen en kansen voor herbestemming goed in beeld gebracht. Voorts kunnen gemeenten de informatie gebruiken bij gebiedsontwikkelingen en worden voorbeelden van herbestemming ontsloten. Dit proces beschrijft de activiteiten tot en met de presentatie van de scenario's om te komen tot een dynamisch kerkenbestand. Gesprekken en andere verdiepende activiteiten die moeten leiden tot een keuze uit de scenario's zijn geen onderdeel van dit proces.

Doel:

Het ontsluiten van relevante informatie over (de toekomst van) kerkgebouwen in Zeeland in een dynamisch bestand ten behoeve van verschillende doelgroepen.

Resultaat:

Minimaal twee scenario's voor het ontwikkelen van een dynamisch te beheren totaaloverzicht van informatie en contactgegevens van de (Zeeuwse) kerkgebouwen. De scenario's onderscheiden onder meer de doelgroepen, de ontsluiting en het structureel beheer van het bestand.

Beschikbare informatie:

Gegevens over kerkgebouwen uit gemeentelijke kerkenvisies, zoals toekomstperspectief van de kerkeigenaren, contactgegevens kerkeigenaren en bouwkundige staat van de kerkgebouwen.

Activiteiten:

- Bundelen van alle informatie uit de kerkenvisies en deze in een model en op een kaart presenteren.
- Behoeftte peilen bij de partijen, waaronder eigenaren van kerkgebouwen, die gebruiker van het bestand kunnen zijn. In beeld brengen van verwachtingen, doelen, randvoorwaarden, wensen en de mate van toegankelijkheid.
- Op basis van de behoeftepeiling twee scenario's uitwerken. De scenario's verschillen van elkaar op het gebied van toegankelijkheid en de vorm waarin de informatie wordt beheerd.
- Presenteren van de scenario's in de vorm van een dummy van de modellen aan provincie, gemeenten en kerkeigenaren.

Voorwaarden:

- Moet voldoen aan regels m.b.t. privacy
- Concreet omschreven behoefte van gemeenten, provincie en kerkeigenaren m.b.t. vorm, inhoud en toegankelijkheid van een dynamisch te beheren bestand
- Goede afspraken over en middelen voor het beheer en onderhoud van het dynamische bestand.

